

Portugees Grondwettelijk Hof remt hervorming recht overheidspersoneel verder af

(Grondwettelijk Hof, nr. 862/2013, 19 december 2013)

Portugal is zeer hard getroffen door de economische en financiële crisis. Om die reden heeft het op 7 april 2011 de toenmalige trojka (Europese Unie, Europese Centrale Bank, Internationaal Monetair Fonds) verzocht om steun.

Die steun was gekoppeld aan zeer sterke maatregelen met bezuinigingen op nagenoeg elk gebied. Portugal diende zwaar in te leveren in de publieke sector. Dat stond letterlijk te lezen in het programma dat de trojka uitwerkte met Portugal op 20 mei 2011. De Portugese regering verklaarde toen dat zij de lonen van de ambtenaren zou beperken en dat de pensioenen van de ambtenaren sterk zouden moeten inleveren.

Het Portugese Grondwettelijk Hof heeft op 19 december 2013 een maatregel van het Portugese parlement dat de pensioenen van de ambtenaren diende te verlagen, ongrondwettelijk verklaard. De pensioenen van de ambtenaren werden significant ingekort en er diende bovendien een bijzondere bijdrage te worden betaald op de hogere pensioenen. Het Grondwettelijk Hof oordeelde dat deze inkorting, die was gemotiveerd op basis van een beter beoogde duurzaamheid van het pensioen van ambtenaren en op basis van een beter georkestreerde solidariteit tussen de generaties, het vertrouwensbeginsel schond. De gepensioneerde ambtenaren hadden rechten opgebouwd op hun pensioenen, die ze reeds enige tijd ontvingen. Dit leidde ertoe dat zij legitiem mochten verwachten (en er dus op mochten vertrouwen) dat hun pensioen gelijk(w) aardig zou blijven. De motivering volstond voor het Hof niet om het vertrouwensbeginsel te doorprikken.

Dit is de derde keer dat het Portugese Grondwettelijk Hof bepaalde hervormingen in de publieke sector in strijd acht met de grondwet. Dit heeft uiteraard verstrekkende gevolgen. In elke evaluatie van het programma wordt er door de Europese Commissie aangestipt dat de hervormingen in de publieke sector verder

moeten worden uitgevoerd. De Portugese regering botst daarbij echter op de grenzen van wat juridisch mogelijk is.

Deze uitspraken leggen een fundamenteel probleem bloot dat frequenter en frequenter aan de orde komt. De Europese Unie houdt bij de opstelling van herstelplannen (maar evenmin bij de opstelling van plannen om een excessief budgettair tekort¹ onder controle te krijgen) geen rekening met de juridische beperkingen eigen aan elke lidstaat. Dit leidt ertoe dat bepaalde hervormingen soms zeer moeilijk zijn door te voeren omwille van juridische barrières, maar tegelijkertijd moeten worden doorgevoerd omwille van de dwingende eisen die de EU heeft opgelegd. Zo werd Spanje nog recent op de vingers getikt door de Internationale Arbeidsorganisatie omdat het niet voldoende de 'IAO-Convention nummer 151' heeft nageleefd. Die conventie legt onder meer op dat er collectieve onderhandelingen moeten worden betracht in de publieke sector. Ook hier had Spanje weinig ruimte van de EU gekregen.

Misschien is het aangewezen dat de Europese Unie (en het Internationaal Monetair Fonds) bij het opstellen van reddingsplannen of bij het opstellen van plannen betreffende het budgettair deficit rekening houdt met het juridisch kader. Dat zou de plannen concreter en beter uitvoerbaar maken. Nu komen de verdragingsmechanismen immers pas tijdens de rit aan de orde. Het zou beter zijn om die vooraf door te nemen.

Prof. mr. Alexander De Becker bekleedt de Ien Dales Leerstoel 'De overheid als arbeidsorganisatie' van het CAOP en de Universiteit van Amsterdam.

Het CAOP is het kennis- en dienstencentrum op het gebied van arbeidszaken in de publieke sector, onder andere voor het thema Europa (www.caop.nl).

¹ Op dit ogenblik hebben 23 van de 27 Lidstaten zo'n procedure lopen.